

	ECONOMIES' HORIZONS Економічні горизонти		ISSN 2522-9273 <i>(print)</i> 2616-5236 <i>(online)</i>
DOI: doi.org/10.31499/2616-5236 Homepage: http://eh.udpu.edu.ua			

UDC: 656.07: 658

JEL Classification M11, L91

DOI: [10.31499/2616-5236.2\(35\).2026.357283](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(35).2026.357283)

Received 05.03.2026
 Accepted 25.03.2026
 Published 11.04.2026

Olha Nikolaichuk, Kryvyi Rih National University

Candidate of Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Technologies in Restaurant Management, Hotel and Restaurant Business and Tourism

Nataliia Pryimak, Kryvyi Rih National University

Doctor of Economics, Associate Professor, Professor of the Department of Economics and Business

Tetyana Kozhukhova, Kryvyi Rih National University

Doctor of Economics, Professor of the Department of Economics and Business

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ ПІДПРИЄМСТВ: ОПЕРАЦІЙНИЙ ВИМІР

THEORETICAL FOUNDATIONS OF TRANSPORT LOGISTICS OF ENTERPRISES: OPERATIONAL DIMENSION

Анотація: Проаналізовано сучасні наукові підходи до трактування сутності транспортної логістики. Встановлено, що відсутність уніфікованого підходу та термінологічна диференціація створюють системні складнощі в управлінні операційними процесами підприємств. Досліджено еволюцію поглядів на транспортну логістику - від техніко-технологічної функції перевезення до стратегічного інструменту створення ціннісної пропозиції. Запропоновано авторське визначення транспортної логістики як підсистеми стратегічного менеджменту, що базується на принципах синхронізації потоків та економічного компромісу. Ідентифіковано ключові детермінанти, які трансформують логістичний базис в операційну ефективність та стратегічну стійкість підприємства.

Abstract: The purpose of the study is to analyze the theoretical foundations and systematize the determinants of the impact of transport logistics on the operational efficiency of an enterprise. The research methods are the dialectical method of scientific knowledge, systematization, generalization and decomposition (to classify scientific approaches to the essence of transport logistics), abstract-logical method (for formulating author's definitions and conclusions), graphic and

tabular methods (for visualizing the relationship between logistics parameters and operational results).

The dynamic nature of the modern market environment and increasing volatility make transport logistics a key element of operational strategy and business resilience. The current state of scientific discourse regarding the essence of transport logistics is analyzed, revealing a lack of a unified approach and significant terminology differences between Western and national schools of thought.

It has been established that the development of transport logistics is moving from a narrow functional understanding of transportation toward a strategic-value approach. The study identifies that the lack of conceptual unity creates barriers to effective management of supply chains and operational cycles.

The experience of international logistics management is studied, where the integration of transport processes into the overall management cycle contributes to the creation of time and spatial utility of the product.

For the successful integration of logistics into the corporate strategy, an author's definition of transport logistics as a subsystem of strategic management is proposed. This definition focuses on the synchronization of material and information flows to achieve an optimal balance between total costs and the target level of customer service.

The proposed research identifies key operational determinants — reliability, information transparency, synchronization, and multimodal flexibility. It is proven that these parameters act as "endogenous stabilizers" of the operational system, ensuring the continuity of the production cycle, reducing inventory levels, and increasing the return on assets (ROA). The study confirms that transport logistics transforms from a service function into a fundamental tool for implementing the operational strategy and forming sustainable competitive advantages.

Keywords: transport logistics, operational system, operational efficiency, supply chain, determinants of impact, trade-off, synchronization of flows, strategic management

Ключові слова: транспортна логістика, операційна система, операційна ефективність, ланцюг постачання, детермінанти впливу, економічний компроміс, синхронізація потоків, стратегічний менеджмент

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У сучасних умовах трансформації глобальних економічних зв'язків та зростаючої волатильності ринків роль транспортної логістики в діяльності підприємства набуває критичного значення. Потреба в оптимізації витрат, скороченні часу

виконання замовлень та забезпеченні гнучкості постачання змушує бізнес інтегрувати транспортні процеси у загальну операційну стратегію. Ефективне управління логістичними потоками стає стратегічним чинником підтримання стабільності виробничих та розподільчих систем. Проте результативність такого управління залежить від чіткого

теоретичного розуміння сутності транспортної логістики, що обумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання транспортної логістики займають чільне місце у працях іноземних [1-16] та вітчизняних [17-32] фахівців. Зокрема, фундамент стратегічного управління ланцюгами постачання заклали D. Bowersox [2] та M. Christopher [5], які розглядають транспорт як інструмент створення часової та просторової корисності. J. Heizer, B. Render та C. Munson [10] акцентують увагу на операційному менеджменті, визначаючи транспортування як критичну складову процесу створення цінності. J. J. Coyle, R. A. Novack та V. Gibson [7] аналізують транспорт у глобальній перспективі ланцюга постачання, де швидкість реагування системи балансується з мінімізацією витрат. Економічні аспекти та принципи транспортної економіки детально висвітлені у працях K. Button [3]. Питання крос-функціональної інтеграції та інноваційних стратегій у логістиці розглядає Н. Baumgarten [1], практичні аспекти цифровізації основних операцій на базі SAP-систем досліджено у роботах J. Karrauf, B. Lauterbach та M. Koch [11].

Питання вимірювання та оцінки ефективності ланцюгів постачання у транспортній логістиці представлені у працях K.-H. Lai, E. W. T. Ngai та T. C. E. Cheng [13]. Сучасний вектор теоретичних досліджень через систематизацію поглядів науковців та практиків

запропоновано у роботі D. Topolšek, K. Čižiūnienė та T. Cvahte Ojsteršek [16].

Питання розвитку транспортної логістики знайшли відображення у дослідженнях вітчизняних вчених, таких як: М. Григорак [17, 28], О. Гуторов [22], Є. Крикавський [19], І. Смирнов [26], І. Сокур [27], Ю. Пономарьова [24], Л. Фролова [32] та інші. У своїх роботах вони досліджують загальнотеоретичні проблеми та напрямки розвитку транспортної логістики.

М. Григорак [17] досліджує розвиток інтелектуальних систем на ринку логістики. Роботи Я. Сало та К. Тарасової [25] присвячені ролі технологічних інновацій у транспортній сфері. Методологічні аспекти та концептуальні засади застосування транспортної логістики безпосередньо на промислових підприємствах досліджено у праці В. А. Федосєєва та В. О. Шишкіна [29]. В. Чобіток та С. Літвінчик [32] обґрунтовують переваги сучасного інформаційного забезпечення для ефективної взаємодії учасників логістичного ланцюга.

О. Птащенко, О. Сохацька [33] розглядають сутність транспортної логістики як науково-практичного інструменту спільного управління багатьма економічно незалежними ринковими структурами.

Т. Боровик, В. Даниленко [34] досліджують роль транспортної логістики в забезпеченні зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств.

Сало Я., Тарасова К., Новак Г. [35] обґрунтовують важливість

впровадження інновацій у транспортну логістику.

Петрашевська А.Д., Колонтай С.М., Плетос С.В., Бондаренко О.О. [36] аналізують розвиток транспортної логістики України, розглянуті виклики та можливості, які впливають на розвиток логістичного сектору.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний масив напрацювань, у науковій спільноті досі спостерігається концептуальна розрізненість у трактуванні поняття «транспортна логістика». Відсутність єдиного уніфікованого підходу та змішування суто технічних функцій транспортування з управлінськими механізмами логістики створює бар'єри для ефективного стратегічного планування. Необхідним є перехід від опису окремих операцій до системної детермінації логістичних параметрів, що безпосередньо впливають на ефективність операційної системи підприємства.

Мета статті. Метою дослідження є узагальнення та систематизація теоретичних підходів до розуміння сутності

транспортної логістики, уточнення її понятійно-категоріального апарату та встановлення ієрархічного взаємозв'язку між логістичними параметрами та показниками операційної ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний дискурс щодо сутності транспортної логістики характеризується відсутністю уніфікованого підходу, що зумовлено трансформацією транспорту з технічної функції у стратегічний інструмент створення цінності. Дослідження засвідчують певну термінологічну розбіжність: західна школа частіше оперує категорією «Transportation management», акцентуючи увагу на економічних взаємозв'язках та управлінському циклі. Натомість у вітчизняному науковому просторі домінує термін «транспортна логістика», який нерідко ототожнюється з технологією перевезень.

З метою усунення існуючих суперечностей нами проведено критичний аналіз та групування наукових поглядів за чотирма підходами (табл. 1).

Таблиця 1

Наукові підходи до трактування сутності транспортної логістики

Автор	Визначення	Коментар
Функціонально-операційний підхід		
Пономарьова Ю.В. [24]	Логістика, яка вирішує комплекс задач, пов'язаних з організацією переміщення вантажів транспортом загального користування.	Звуження сфери логістики лише до транспорту загального користування
Гуторов О.І., Лебединська О.І., Прозорова Н.В. [22]	Транспортування є ключовою логістичною функцією, яка пов'язана з переміщенням продукції транспортним засобом (або засобами) за визначеною технологією в ланцюгу постачань і складається з низки логістичних операцій, включаючи експедирування, переробку вантажів, упакування, перехід прав власності на вантаж, страхування ризиків, митні процедури тощо	Ототожнення з процесом транспортування

Продовження таблиці 1

Сокуп І.М.[27]	Організація та здійснення процесу доставки товару з мінімальними витратами, максимальною цілісністю у чітко визначені терміни.	Фокусується на операційному результаті
Безугла Л.С., Юрченко Н.І., Ільченко Т.В., Пальчик І.М., Воловик Д.В. [21]	Транспортна логістика - це система по організації доставки, а саме переміщення будь-яких матеріальних предметів або речовин з однієї точки в іншу за оптимальним маршрутом. Одна із основоположних напрямків науки про управління інформаційними і матеріальними потоками у процесі руху товарів	Використання термінів «предмети або речовини» замість категорій «вантаж» або «потік»
Baumgarten H. [1]	Транспортна логістика у вузькому сенсі займається фізичним транспортуванням вантажів... між різними вузлами логістичних мереж	Обмежує логістику лише фізичним переміщенням
Lagneaux F. [12]	Транспортна логістика розглядається як організація потоків товарів та інформації через ці функції	Акцент на функціональному виконанні та інформаційному супроводі
Council of Supply Chain Management Professionals [6]	Транспортування - це планування, впровадження та контроль фізичного переміщення товарів від пункту походження до пункту споживання для задоволення потреб клієнта	Акцент на управлінському циклі (планування-виконання-контроль), визначення обмежене лише товарами
2. Процесно-системний підхід		
Марченко В.М., Шутюк В. В.[23]	Транспортна логістика - це функціональна сфера логістики, яка займається управлінням руху матеріальних потоків в процесі їх переміщення від постачальника до кінцевого споживача. Основна мета транспортної логістики полягає в організації такої схеми переміщення вантажів, яка б забезпечувала надійність, вчасність та безпечність їх поставки	Чітке визначення об'єкту управління, але обмеження його лише фізичним переміщенням без урахування сервісної складової
Григорак М.Ю.[17]	Транспортна логістика – це галузь логістики, яка займається плануванням, організацією, контролем і оптимізацією перевезень вантажів і/або пасажирів з метою забезпечення безперервності та ефективності ланцюгів постачання, зниження витрат та підвищення якості транспортних послуг. Іншими словами, транспортна логістика - це галузь логістики, яка вивчає та оптимізує всі аспекти переміщення товарів, людей та інформації через транспортний ланцюг	Включення пасажиропотоків та акцент на ефективності цілих ланцюгів постачання
Лифар В. В.[20]	Транспортна логістика – це функціональна область логістики, пов'язана з управлінням процесами переміщення потоків вантажів і пасажирів необхідної кількості, у необхідне місце, оптимальним маршрутом, за необхідний час, з найменшими витратами та відповідним інформаційним забезпеченням	Використання концепції логістичного міксу. Важливим є акцент на одночасному управлінні вантажними та пасажирськими потоками.
Чобіток В, Літвінчик С.[32]	Транспортна логістика - це складова частина логістики, яка охоплює організацію та управління процесами переміщення товарів та сировини від місця їхнього походження до місця споживання. Основні завдання транспортної логістики включають планування маршрутів, вибір виду транспорту, організацію перевезень, моніторинг і контроль, митне оформлення, управління ризиками та оптимізацію витрат	Включення митних процедур та управління ризиками, що відповідає реальним бізнес-процесам.
Muller-Jentsch D.[14]	Транспортна логістика займається управлінням та оптимізацією транспортних потоків	Фокус на динаміці процесів та постійному покращенні потоків.

Продовження таблиці 1

Lai K.-H., Ngai E. W. T., Cheng T. C. E. [13]	Транспортна логістика в ланцюзі постачання зазвичай є посередником, який сприяє фізичним потокам товарів від пункту відправлення до пункту призначення... Фірми в транспортній логістиці виконують функцію фізичного розподілу... Бізнес-процес охоплює організаційні межі	Розширення меж: логістика виходить за межі однієї компанії, стаючи міжорганізаційним процесом
Kappauf J., Lauterbach B., Koch M. [11]	Транспортна логістика, виконуючи крос-функціональну роль, бере на себе завдання планування транспорту та самого транспортування... з метою надання необхідного матеріалу в потрібне місце в потрібний час якомога дешевше.	Введення поняття «крос-функціональності», де транспорт інтегрований з іншими задачами.
Olson C. C. [15]	Транспортна логістика - це процес інтеграції фізичного розподілу, що включає вибір перевізника, маршрутизацію та консолідацію вантажів з метою максимізації швидкості обороту капіталу.	Транспорт розглядається як інструмент фінансової оптимізації
3. Методологічно-сервісний підхід		
Фролова Л. В.[30]	Транспортна логістика визначається як сфера діяльності, що охоплює три області: процес планування, організації і здійснення раціональної і недорогої доставки (перевезення) вантажів (товарів) від місць їх виробництва і до місць споживання; контроль за всіма транспортними і іншими операціями, що виникають на шляху доставки вантажів з використанням сучасних засобів телекомунікації, інформатики і інших інформаційних технологій; надання відповідної інформації вантажовласникам	Акцент на ІТ-технологіях, перевантаження переліком технічних засобів
Кислий В.М., Біловодська О.А., Олефіренко О.М., Соляник О.М. [18]	Транспортна логістика інтегрує планування, управління та фізичне транспортування матеріалів, покупних частин, виробів, виробничих відходів у супроводі необхідного для цього інформаційного потоку для мінімізації транспортних витрат і витрат часу	Виділення інформаційного супроводу як невід'ємну частину інтеграції, але не враховано показники якості та надійності
Смирнов І.Г., Косарева Т.В.[26]	Розділ логістики руху (поток) ресурсів, що займається управлінням фізичним переміщенням матеріальних ресурсів у просторі та часі відповідно до інтересів їхніх споживачів	Однобічна орієнтація лише на споживача.
De Castro C.[8]	Транспортна логістика охоплює всі етапи передачі вантажу... та взаємодію між різними інституціями (митниця, банки, страхові компанії	Сервісно-інституційний акцент: врахування супутніх фінансових та юридичних послуг
Chatterjee L., Tsai C.-M. [4]	Метою транспортної логістики... є стиснення часу в усьому ланцюзі постачання	Часовий сервіс: транспорт як інструмент прискорення бізнес-циклів
Christopher M. [5]	Транспортна логістика - це управління переміщенням товарів у межах мережі постачання, де транспорт виступає не просто як витрата, а як інструмент створення часової та просторової корисності продукт	Транспорт визнається засобом створення доданої вартості товару
4. Стратегічно-вартісний підхід		
Крикавський Є.[19]	Сутність транспортної логістики полягає у забезпеченні територіальної єдності між виробництвом і споживанням. Це сфера менеджменту, де операційні рішення щодо маршрутизації прямо впливають на конкурентоспроможність продукції через ціновий складник	Логістика розглядається як інструмент макроекономічної інтеграції та формування конкурентних переваг

Чимош К. С. [31]	Транспортною логістикою розуміється наукова організація управління потоками вантажів і пасажирів, транспортних засобів і вантажно-розвантажувальними операціями, пов'язаними з перевезеннями, основною і посередницькою експедиційною діяльністю, як всередині самої транспортної галузі, так і у взаємодії з підприємствами-суміжниками, що функціонують в ланцюзі руху товарів на основі принципів системності, координації та економічних компромісів	Впроваджує принцип «економічного компромісу» як основу оптимізації
Сало Я, Тарасова К., Новак Г. [25]	Транспортна логістика відіграє ключову роль у функціонуванні загальної логістичної системи, забезпечуючи ефективне переміщення товарів, сировини та готової продукції між різними ланками логістичного ланцюга. Її основна функція полягає в оптимізації транспортних потоків, що сприяє зниженню витрат на перевезення, скороченню термінів доставки та забезпеченню належного рівня обслуговування клієнтів	Акцент зміщено з сутності явища на його роль у загальній системі
Heizer J., Render B., Munson C. [10]	Транспортування є стратегічним операційним рішенням. Воно передбачає вибір способів транспортування та перевізників для досягнення балансу між вартістю доставки та швидкістю виконання замовлення. Цей вибір безпосередньо впливає на інвестиції фірми в запаси та на швидкість реагування її операцій	Визначення компромісу між швидкістю та витратами як стратегічного вибору фірми
Bowersox D. [2]	Транспортна логістика - це функціональна область, яка забезпечує територіальну доступність запасів. Вона полягає в управлінні комбінаціями видів транспорту для мінімізації загальних витрат при дотриманні заданого рівня сервісу	Акцент на інтеграції видів транспорту для загальної оптимізації
Coyle J.J., Novack R. A., Gibson B. [7]	Транспортна логістика є «ланкою», що з'єднує вузли ланцюга постачання (склади, заводи), і визначає загальну ефективність системи через баланс між вартістю фрахту та витратами на утримання запасів	Чітко визначає концепцію «Trade-off» (компромісу) між витратами на транспорт та витратами на запаси
Button K. [3]	Транспортна логістика - це прийняття принципів економіки транспорту в рамках ширшої концепції ланцюга постачання... вона охоплює повні комерційні та оперативні рамки, в яких планується, управляється та здійснюється рух товарів	Інтеграція економічної стратегії та оперативної діяльності
Topolšek D., Čižiūnienė K., Svahte Ojsteršek T. [16]	Транспортна логістика - це важлива частина ланцюга постачання, яка за своєю суттю організовує, керує, оптимізує та, зрештою, здійснює фізичний розподіл товарів та інформації через весь ланцюг у висхідному та низхідному напрямках ефективним і результативним способом	Поєднує ефективність (результат) та результативність (вартість)

Джерело: складено авторами на основі [1-32]

Аналіз наукового доробку вітчизняних та зарубіжних дослідників дозволяє констатувати відсутність єдиного уніфікованого підходу до визначення сутності транспортної логістики. Це зумовлено як багатоаспектністю самої транспортної діяльності, так і її стрімкою трансформацією під впливом цифровізації та глобалізації ланцюгів постачання.

Науковці, які представляють функціонально-операційний підхід (Н. Baumgarten [1], І. М. Сокур [27],

Ю. В. Пономарьова [24], О. І. Гуторов [22], та ін.), розглядають транспортну логістику крізь призму виконання конкретних фізичних робіт. Їхній головний внесок полягає у детальній систематизації технологічних процесів - від пакування та маркування до митного оформлення та страхування вантажів. Транспортна логістика трактується як сукупність регламентованих операцій, що забезпечують безпосереднє переміщення об'єкта.

Проте аналіз дефініцій цієї групи вказує на певну обмеженість стратегічного бачення. Зосередженість на внутрішніх технічних задачах часто залишає поза увагою зовнішні цілі бізнесу. Зосередженість на внутрішніх завданнях перевезення часто залишає поза увагою стратегічні цілі бізнесу. Зокрема, ототожнення логістики виключно з «транспортном загального користування» (Ю. В. Пономарьов [24]) або лише з «фізичним переміщенням між вузлами» (Н. Baumgarten [1]) суттєво звужує роль логістики у сучасних диверсифікованих системах.

У межах процесно-системного підходу (К.-Н. Lai [13], В. М. Марченко [23], М. Ю. Григорак [17, 28], та ін.) фокус дослідження зміщується на управління цілісними потоками. Автори цілком обґрунтовано трактують транспортну логістику як міжорганізаційний процес, що охоплює не лише внутрішні операції компанії, а й взаємодію в межах усього ланцюга постачання. Важливим внеском цієї групи є введення поняття «крос-функціональності» (J. Carrauf [11]) та визнання транспортної логістики «посередником», що забезпечує організаційну єдність (К.-Н. Lai [13]). Проте, акцентуючи увагу на процесуальній надійності, представники цього напряму ігнорують вартісну складову та сервісну гнучкість, що є критичним у надзвичайних умовах функціонування ринку.

Виділення методологічно-сервісного підходу (М. Christopher [5], С. De Castro [8], Л. В. Фролова,

І. Г. Смирнов [26], та ін.) дозволяє об'єднати науковців, які розглядають транспортну логістику не просто як фізичне переміщення вантажу, а як складний механізм формування ціннісної пропозиції для клієнта. Попри певну різницю в акцентах - від глобального створення часової та просторової корисності продукту (М. Christopher [5]) до технологізації інформаційних потоків (Л. В. Фролова [30]) - спільним знаменником для цієї групи є пріоритетність сервісної складової та інформаційної прозорості логістичного процесу.

В основі цього підходу лежить ідея, що транспортна логістика створює додану вартість товару саме в момент його своєчасної та якісної доставки. Велика увага тут приділяється інтеграції інформаційного супроводу як обов'язкового елемента управління. Водночас, аналіз дефініцій виявляє певну теоретичну надмірність у переліку технічних засобів контролю, що зміщує акцент із сутності управління на інструментарій його реалізації.

Крім того, орієнтація на «недорогу доставку», що зустрічається в межах цього підходу, виглядає дещо суперечливою в контексті сервісної складової. Сучасний ринок часто вимагає від логістичної системи пріоритету надійності, адаптивності та швидкості реакції на запит клієнта, що не завжди сумісно з жорсткою мінімізацією транспортних витрат. Таким чином, сервісний вектор даної групи визначень потребує уточнення в частині балансу між

вартістю послуг та їхньою якісною цінністю для споживача.

Найбільш адаптивним до сучасних ринкових умов є стратегічно-вартісний підхід (J Coyle [7], J. Heizer, B. Render [10], D. Bowersox [2], K. Button [3], D. Topolšek [16], Є. Крикавський [19], та ін.). Він ґрунтується на концепції «економічного компромісу», де ефективність логістики визначається не мінімізацією окремих витрат на транспортування, а збалансованістю всієї системи: транспорт - запаси - клієнтський сервіс. Таким чином, транспортні рішення безпосередньо формують конкурентоспроможність підприємства. Останні дослідження балтійської наукової школи (D. Topolšek та ін. [16]) підтверджують, що транспортна логістика є критичною частиною ланцюга, яка синхронізує матеріальні та інформаційні потоки у висхідному та низхідному напрямках.

Аналіз існуючого понятійного апарату дозволяє констатувати наявність певної термінологічної диференціації: від ототожнення логістики з технічним процесом перевезення до її абсолютизації як сфери ІТ-контролю.

Додатково аналізувалися підходи практиків до розуміння транспортної логістики. Так, науковці D. Topolšek, K. Čižiūnienė, T. Svahte Ojsteršek [16] проводили дослідження в балтійських транспортно-логістичних компаніях та встановили, що єдиного визначення транспортної логістики не існує. За результатами проведених досліджень було встановлено, що практики нерідко це поняття порівнюють з

транспортним процесом, маршрутизацією та можливостями зниження витрат.

Зважаючи на євроінтеграційний курс України, слід дослідити нормативну базу ЄС щодо трактування транспортної логістики. План дій ЄС щодо логістики вантажних перевезень, визначає транспортну логістику як планування, організацію, управління, контроль та виконання операцій з вантажних перевезень у ланцюжку поставок [9]. Отже, транспортна логістика розглядається як не просто перевезенням, а наскрізною операційною системою, що інтегрує планування та виконання вантажних потоків у єдиний технологічний ланцюг постачання.

Узагальнення результатів проведеного критичного аналізу наявних теоретичних підходів та врахування результатів сучасних емпіричних досліджень дозволяє виокремити низку фундаментальних ознак, які мають формувати базис сучасної дефініції «транспортна логістика»:

- мультимодальна та системна інтегрованість. Транспортна логістика трансформується з автономної функції перевезення у систему наскрізної інтеграції різних способів перевезення, що забезпечує безперервну синхронізацію матеріальних, інформаційних та фінансових потоків у межах глобальних ланцюгів постачання;
- пріоритетність сервісно-орієнтованого результату. Основним критерієм ефективності виступає не лише фізичне переміщення об'єкта, а формування доданої вартості

шляхом створення часової та просторової корисності продукту для кінцевого споживача;

- парадигма економічного компромісу. Управлінський вплив базується на знаходженні оптимального балансу між мінімізацією сукупних логістичних витрат та підтриманням детермінованого рівня клієнтського сервісу, що виключає односторонню орієнтацію на найдешевші тарифи;

- інформаційна прозорість та синхронізація. Технологічна складова (ІТ-рішення та системи моніторингу) розглядається як невід'ємний інструмент забезпечення візуалізації та контролю руху потоків у режимі реального часу, що мінімізує інформаційні розриви між учасниками ланцюга;

- стратегічна адаптивність та ризикостійкість. Здатність логістичної системи гнучко реагувати на волатильність ринкового середовища та оперативно нівелювати логістичні ризики стає визначальним чинником забезпечення конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі.

Зазначені ознаки дозволяють сформулювати цілісне уявлення про сутність досліджуваної категорії, що враховує як технологічні аспекти перевезень, так і стратегічні пріоритети сучасного менеджменту.

Синтезуючи результати критичного аналізу та враховуючи виявлені недоліки, вважаємо, що сучасна дефініція транспортної логістики має базуватися на

принципах стратегічної інтеграції та сервісної цінності.

На нашу думку, транспортна логістика - це підсистема стратегічного менеджменту, що забезпечує синхронізацію матеріальних, інформаційних та супутніх потоків у ланцюзі постачання шляхом гармонізації транспортно-технологічних процесів для створення просторової та часової цінності продукту при забезпеченні оптимального балансу між сукупними витратами та цільовим рівнем клієнтського сервісу.

Запропоноване авторське визначення дозволяє розглядати транспортну логістику як механізм синхронізації потоків, де ключовим критерієм ефективності виступає збалансованість витрат та сервісної якості.

Визначення транспортної логістики як інтегрованої системи управління потоками дозволяє переосмислити її роль: вона трансформувалася з допоміжної сервісної функції у фундаментальну базу реалізації операційної стратегії підприємства. У сучасній економічній парадигмі транспортна логістика виступає ендогенним стабілізатором, що перетворює статичні виробничі ресурси на динамічну ринкову пропозицію.

Взаємозв'язок транспортної логістики та операційного менеджменту базується на чотирьох фундаментальних засадах:

1. синхронізація циклів: операційний менеджмент спрямований на трансформацію ресурсів, тоді як логістика забезпечує «пропускну здатність»

цієї системи. Ефективність операцій безпосередньо залежить від здатності транспорту забезпечувати ритмічність, мінімізуючи витрати на простої;

2. оптимізація операційних активів: надійність транспорту дозволяє радикально скорочувати страхові запаси. Інвестиції в якісну логістику - це операційне рішення, що вивільняє обіговий капітал та складські площі;

3. операційна гнучкість та стійкість: в умовах глобальної невизначеності транспортна логістика стає інструментом виживання. Гнучкість каналів (мультимодальність) визначає межу операційної міцності підприємства при збоях у ланцюгах постачання;

4. цілісність операційної якості: якісно виготовлений продукт втрачає цінність при порушенні умов доставки. Логістика гарантує

збереження характеристик об'єкта, формуючи завершальний етап створення доданої вартості.

Проведений аналіз наукових підходів щодо трактування сутності транспортної логістики дозволив в межах кожного з них ідентифікувати специфічні ключові операційні параметри як управлінські механізми підвищення ефективності. Виявлені параметри дозволяють простежити чітку ієрархічну залежність: від конкретної логістичної дії через стабілізацію операційних процесів до досягнення стратегічних фінансових та ринкових цілей. Для наочного представлення встановлених взаємозв'язків та обґрунтування управлінських механізмів трансформації логістичного базису в операційну ефективність отримані результати нами систематизовано у таблиці 2.

Таблиця 2

Детермінанти впливу транспортної логістики на операційну ефективність підприємства

Теоретичний підхід до трактування транспортної логістики	Виявлений ключовий операційний параметр	Вплив на операційну систему підприємства	Стратегічний результат
Функціонально-операційний	Надійність та цілісність доставки	Забезпечення цілісності операційної якості та мінімізація браку/втрат	Зниження прямих логістичних витрат та вивільнення складських площ.
Процесно-системний	Синхронізація та мультимодальна гнучкість	Скорочення операційного циклу та ритмічність виробничих процесів	Прискорення оборотності капіталу та загальна стійкість системи
Методологічно-сервісний	Інформаційна прозорість	Усунення інформаційної асиметрії («ефект батога»), стиснення часу в ланцюзі постачання	Створення просторової та часової корисності, підвищення лояльності
Стратегічно-вартісний	Економічний компроміс	Балансування між витратами на фрахт та витратами на утримання запасів	Максимізація рентабельності активів та формування конкурентних переваг

Джерело: складено авторами

Систематизація детермінант у табл. 2 підтверджує, що транспортна логістика безпосередньо формує

ефективність операційної системи підприємства. Надійність доставки та інформаційна прозорість

дозволяють мінімізувати запаси, вивільнити складські площі та усунути інформаційну асиметрію. Параметри синхронізації та мультимодальної гнучкості забезпечують безперервність виробничого циклу, що прискорює оборотність капіталу та підвищує загальну стійкість бізнесу. Через механізм економічного компромісу між витратами та сервісом логістичний базис забезпечує стратегічне зростання рентабельності активів та формування конкурентних переваг підприємства.

Висновки. Узагальнення результатів проведеного дослідження дозволяє сформулювати низку наукових положень та висновків, що мають теоретичне та прикладне значення:

1. доведено відсутність понятійної єдності у трактуванні транспортної логістики, що зумовлено паралельним існуванням різних наукових шкіл. Систематизація наявного доробку за чотирма підходами (функціонально-операційний, процесно-системний, методологічно-сервісний та стратегічно-вартісний) дала змогу виявити еволюцію поглядів: від сприйняття транспортної логістики як сукупності технічних операцій до її визначення як стратегічного інструменту формування доданої вартості. Це закладає теоретичну основу для інтеграції логістичних функцій у загальну систему управління підприємством.

2. запропоноване авторське визначення транспортної

логістики, де основний акцент зміщено на синхронізацію матеріальних та інформаційних потоків. Запропоноване трактування розглядає логістику не як ізольований процес перевезення, а як підсистему стратегічного менеджменту, мета якої - досягнення балансу між мінімізацією сукупних витрат та забезпеченням заданого рівня клієнтського сервісу.

3. обґрунтовано функціональний взаємозв'язок між транспортною логістикою та операційною системою підприємства через систему конкретних детермінант. Встановлено, що такі параметри як надійність доставки, інформаційна прозорість та мультимодальна гнучкість безпосередньо впливають на ритмічність виробничого циклу, оборотність активів та вивільнення складських площ. Це підтверджує роль логістичного базису як ендogenous фактора стабілізації бізнес-процесів в умовах ринкової волатильності.

4. розроблено ієрархічну модель трансформації логістичних дій у стратегічні результати. Систематизація впливу операційних параметрів доводить, що кожен управлінський вибір у сфері транспорту має пряму проєкцію на фінансову стійкість та конкурентоспроможність. Таким чином, транспортна логістика трансформується з обслуговуючої функції у фундаментальний інструмент реалізації операційної стратегії підприємства.

References

- Baumgarten, H. (2008). *Das Beste der Logistik: Innovationen, Strategien, Umsetzungen*. Springer-Verlag Berlin Heidelberg.
- Bowersox, D. J., Closs, D. J., Cooper, M. B., & Bowersox, J. C. (2019). *Supply Chain Logistics Management (5th ed.)*. McGraw-Hill Education.
- Button, K. (2010). *Transport Economics*. Edward Elgar Publishing.
- Chatterjee, L., & Tsai, C.-M. (2002). *Transportation Logistics in Global Value and Supply Chains*. Center for Transportation Studies Boston University. URL: <https://www.bu.edu/transportation/WPSeries.html>
- Christopher, M. (2016). *Logistics & Supply Chain Management (5th ed.)*. Pearson Education Limited. URL: https://www.academia.edu/144414061/Logistics_and_Supply_Chain_Management_5th_edition_Christopher_M
- Council of Supply Chain Management Professionals. (2023). *Supply chain management terms and glossary*. URL: https://cscmp.org/CSCMP/Educate/SCM_Definitions_and_Glossary_of_Terms.aspx
- Coyle, J. J., Novack, R. A., & Gibson, B. (2021). *Transportation: A Global Supply Chain Perspective (9th ed.)*. Cengage Learning. URL: [https://rudycr.com/supchn/Transportation_global_supply_chain_perspective_\(Coyle,_John_Joseph_Gibson,_Brian_J._Novack_etc.\)2018.pdf](https://rudycr.com/supchn/Transportation_global_supply_chain_perspective_(Coyle,_John_Joseph_Gibson,_Brian_J._Novack_etc.)2018.pdf)
- De Castro, C. T. (1993). *Trade and Transport Logistics Facilitation Guidelines (SSATP Working Paper No. 4)*. The World Bank and Economic Commission for Africa. URL: <https://www.ssatp.org/sites/ssatp/files/publications/SSATP-WorkingPapers/SSATPWP04.pdf>
- European Commission. (2007). *Freight Transport Logistics Action Plan*. Commission of the European Communities. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0607&from=EN>
- Heizer, J., Render, B., & Munson, C. (2020). *Operations Management: Sustainability and Supply Chain Management (13th ed.)*. Pearson.
- Kappauf, J., Lauterbach, B., & Koch, M. (2011). *Logistic Core Operations with SAP*. Springer. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-642-18204-4>
- Lagneaux, F. (2008). *Economic Importance of Belgian Transport Logistics (NBB Working Paper No. 125)*. National bank of Belgium (NBB). URL: <https://www.nbb.be/doc/ts/publications/wp/wp125en.pdf>
- Lai, K.-H., Ngai, E. W. T., & Cheng, T. C. E. (2002). *Measures for evaluating supply chain performance in transport logistics*. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 38(6), 439–456. DOI: [https://doi.org/10.1016/S1366-5545\(02\)00019-4](https://doi.org/10.1016/S1366-5545(02)00019-4)
- Muller-Jentsch, D. (2002). *Transport Policies for the Euro-Mediterranean Free-Trade Area (World Bank Technical Paper No. 527)*. World Bank. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/15221>
- Olson, C. C. (2020). *Transportation and Distribution Management*. Academic Press.
- Topolšek, D., Čičiūnienė, K., & Cvahte Ojsteršek, T. (2018). *Defining transport logistics: a literature review and practitioner opinion based approach*. *Transport*, 33(5), 1196–1203. DOI: <https://doi.org/10.3846/transport.2018.6965>
- Grygorak, M. Yu. (2017). *Intelektualizatsiia rynku lohistychnykh posluh: kontsepsiia, metodolohiia, kompetentnist*. Kyiv: Sik Grup Ukraina [in Ukrainian].
- Kyslyi, V. M., Bilovodska, O. A., Olefirenko, O. M., & Solianyuk, O. M. (2010). *Lohistyka: Teoriia ta praktyka*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
- Krykavskiy, Ye. V. (2005). *Lohistychni upravlinnia*. Lviv: Lvivska politekhnika [in Ukrainian].
- Lyfar, V. V. (2017). *Rozvytok transportnoi lohistyky v rehionalnii systemi obsluhovuvannia tovarnykh potokiv*. *Marketing and Management of Innovations*, 4, 176–187. URL:

- <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/53e8f030-3d8d-4780-9105-56c1ef70d4bf/content> [in Ukrainian].
- Bezugla, L. S., Yurchenko, N. I., Ilchenko, T. V., Palchyk, I. M., & Volovyk, D. V. (2021). *Lohistyka*. Dnipro: Porohy. URL: https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/4959/1/HII_Loizicmuka.pdf [in Ukrainian].
- Gutorov, O. I., Lebedynska, O. I., & Prozorova, N. V. (2011). *Lohistyka*. Kharkiv: Miskdruk [in Ukrainian].
- Marchenko, V. M., & Shutiuk, V. V. (2018). *Lohistyka*. Kyiv: Artek. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/831e5c8a-1f83-4888-adf7-35d8a0183df6/content> [in Ukrainian].
- Ponomaryova, Yu. V. (2005). *Lohistyka (2nd ed.)*. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].
- Salo, Ya., Tarasova, K., & Novak, H. (2024). Rol innovatsii v rozvytku transportnoi lohistyky. *Ekonomika ta suspilstvo*, 70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-54> [in Ukrainian].
- Smirnov, I. G., & Kosareva, T. V. (2008). *Transportna lohistyka*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
- Sokur, I. M., Sokur, L. M., & Herasymchuk, V. V. (2009). *Transportna lohistyka*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
- Grygorak, M. Yu. (2025). *Transportna lohistyka: navchalno-metodychnyi kompleks z dystsypliny*. Kyiv: Igor Sikorsky KPI. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/25e564dd-2aed-4624-9adc-4b0f5a190a65/content> [in Ukrainian].
- Fedosieiev, V. A., & Shyshkin, V. O. (2017). Transportna lohistyka na promyslovomu pidpriemstvi: metodolohiia ta kontsepsiia vykorystannia. *Management and Entrepreneurship: Trends Of Development*, 1(2), 119–126. URL: <https://management.znu.edu.ua/index.php/journal/article/view/37/27> [in Ukrainian].
- Frolova, L. V. (2004). *Lohistychne upravlinnia pidpriemstvom: teoretyko-metodychni aspekty*. Donetsk: DonDUET [in Ukrainian].
- Chymosh, K. S. (2020). Genezys poniattia «transportna lohistyka». *Ahrosvit*, 17–18, 119–122. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.17-18.119> [in Ukrainian].
- Chobitok, V., & Litvynchuk, S. (2024). Systemy informatsiinoho zabezpechennia transportnoi lohistyky v pidpriemnytskii diialnosti. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, 332(4), 14–21. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-332-2> [in Ukrainian].
- Ptashchenko, O. V., & Sokhatska, O. M. (2022). Transportna lohistyka yak instrument pidvyshchennia efektyvnosti orhanizatsii. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*, (4 (274)), 48–52. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2022-274-4-48-52> [in Ukrainian].
- Borovyk, T. V., & Danylenko, I. V. (2022). Transportna lohistyka yak faktor zabezpechennia zovnishnoekonomichnoi diialnosti vitchyznyanykh pidpriemstv. *Ekonomichniy prostir*, (177), 35–39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/177-6> [in Ukrainian].
- Salo, Ya., Tarasova, K., & Novak, H. (2024). Rol innovatsii v rozvytku transportnoi lohistyky. *Ekonomika ta suspilstvo*, (70). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-54> [in Ukrainian].
- Petrashevsk, A. D., Kolontai, S. M., Pletos, S. V., & Bondarenko, O. O. (2024). Tendentsii rozvytku transportnoi lohistyky v Ukraini. *Ekonomika i rehion*, (2(93)), 42–48. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2024.2\(93\).3391](https://doi.org/10.26906/EiR.2024.2(93).3391) [in Ukrainian].